

Kekemelik İçin Kendini Açma İfadeleri: Nitel Öz Bildirim Çalışması

Self-Disclosure Statements for Stuttering: A Qualitative Self-Report Study

Ayşe İlayda MUTLU¹, İlkem Kara²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara, Türkiye

² Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, Türkçe konuşan kekemeliği olan yetişkinlerin kekemeliklerini açma için kullandıkları ifade biçimlerini, bağlamlarını, zamanlamalarını incelemek; kekemeliği olan yetişkinlerin kekemeliğin yanı sıra kimliklerinin diğer yönlerini açma durumları ve bu durumlarda kullandıkları ifade biçimlerini araştırmak ve Türkiye'deki dil ve konuşma terapistlerinin (DKT'lerin) kekemeliği olan yetişkin danışanlarıyla kendini açma ifadesi geliştirirken kullandıkları yaklaşımları ve kendini açmanın uygulamalarına katkısı hakkında görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. **Gereç ve Yöntem:** Bu çalışmaya 39 kekemeliği olan yetişkin ve 20 DKT katılmıştır. Kekemeliği olan yetişkin anketiyle kullandıkları kendini açma ifadeleri ve bu ifadeleri kullandıkları bağlamlar; DKT anketiyle kendini açma ifadelerini oluşturmak için kekemeliği olan yetişkinlerle neden ve nasıl çalıştıkları hakkında bilgi elde edilmiştir. Serbest kodlama sonrası tematik içerik analizi yapılmıştır. **Sonuçlar:** Kekemeliği olan yetişkinlerin %71,05'i doğrudan ifadeler kullandığını, %63,2'si iş görüşmelerinde kendilerini açtıklarını, %46,2'si kendini etkileşimin başında açtığını bildirmiştir. DKT'lerin %52,6'sı danışanlarının doğrudan ifadeleri kullandığını, %40'ı ifadeleri oluştururken beyin fırtınası yaklaşımından yararlandığını, %50'si kendini açma uygulamasının kekemeliği olan yetişkinlerin kaygı ve korkularını azalttığını bildirmiştir. **Tartışma:** Bu çalışmanın bulguları kekemeliği olan yetişkinlerin kendini açma ifadelerini etkileşimde en olumlu dinleyici tepkilerini alacakları bağlam, zaman ve iletişim derinliğine uygun biçimde kullandıklarını düşündürmektedir. DKT'lerin bildirimleri de danışanların bireysel ihtiyaçlarına özenli ve bilgiye dayalı uygulamaları kullanma eğilimi gösterdikleri yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Kendini ifşa; Yetişkin; Konuşma ve dil patolojisi.

ABSTRACT

Purpose: This study aimed to investigate the wording, context, and timing used by adults who stutter (AWS) to self-disclose stuttering, and other aspects of their identity; and to examine the approaches speech language therapists (SLTs) in Turkey employ while developing self-disclosure statements with their adult clients and their thoughts on contribution of self-disclosure to their practices. **Material and Methods:** Thirty-nine AWS and 20 SLTs participated in this study. Information was obtained about self-disclosure statements via the AWS questionnaire, and information on why and how SLTs worked with AWS to create self-disclosure statements was obtained via the SLT questionnaire. Responses were freely coded, then thematic content analysis was carried out. **Results:** Responses indicated that 71.05% of AWS used direct self-disclosure statements; 63.2% disclosed themselves in job interviews, and 46.2% used self-disclosure statements at the beginning of the conversations. SLTs' responses showed that 52.6%'s clients used direct self-disclosure statements, 40% used brainstorming to develop statements, and 50% used self-disclosure practices as it reduced anxiety and fear. **Discussion:** The study's findings suggest that AWS tailor self-disclosure statements based on the context, time, and depth of communication in which they will receive the most positive listener responses in interaction. The reports of SLTs indicate that they frequently employ practices that are attentive to individual needs based on knowledge.

Keywords: Self-disclosure; Adults; Speech-language pathology.

Sorumlu Yazar (Corresponding Author): İlkem KARA E-mail: ilkemkara@aybu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-9786-4769

Geliş Tarihi (Received): 28.03.2023; Kabul Tarihi (Accepted): 13.07.2023

Kekemelik, motor, sosyal, duygusal, linguistik dahil olmak üzere çeşitli faktörlerin, başlangıcına ve devamlılığına katkıda bulunduğu nörogelişimsel bir iletişim bozukluğudur (Ambrose ve ark., 2015; Blood ve ark., 2003; Hollister ve ark., 2017; Jones ve ark., 2014; Nil ve Brutton, 1991; Usler ve ark., 2017; Watson ve ark., 2011). Kekemeliği olan bireylerin, çekingen, utangaç gibi olumsuz nitelikler ile tanımlanabildikleri, zorbalığa uğrayabildikleri, toplumsal damgalanma yaşayabildikleri ve içselleştirilmiş toplumsal damgalanmanın kekemeliği olan bireylerde, sosyal izolasyon, kaygı, korku, düşük benlik saygısını de içeren olumsuz sonuçları olduğu gösterilmiştir (Blood ve ark., 2003; Kara ve Karamete, 2023; Özdemir ve ark., 2011). Kendini açma davranışı, damgalanma yaşayan bireyler tarafından kullanılan ve kendileriyle ilgili kişisel bilgileri bir veya birden fazla iletişim ortağıyla paylaşmalarına yardımcı olan bir uygulamadır. Kekemeliğiyle ilgili kendini açmanın olumlu sonuçları olduğu araştırmalarla gösterilmiştir. Örneğin, kekemeliği olan bireyler kendilerini açtıklarında iletişim ortakları tarafından olumlu niteliksel özelliklere sahip olarak algılanma olasılıkları artmaktadır (Byrd, Croft ve ark., 2017; Byrd, McGill ve ark., 2017). Bu çalışmayla Türkçe konuşan kekemeliği olan yetişkinlerin ve Türkiye'deki dil ve konuşma terapistlerinin (DKT'lerin) kendini açma uygulamasını kullanma deneyimlerinin bazı yönleri araştırılmıştır.

Araştırmalar kekemeliği olan yetişkinlerde ve çocuklarda kendini açmanın olumlu etkileri olduğunu göstermiştir (Byrd, Croft ve ark., 2017; Byrd, McGill ve ark., 2017). Yapılan bir araştırmada 173 katılımcıya dört olası videodan ikisi (yani, yetişkin erkek kendini açma olan/açma olmayan ve yetişkin kadın kendini açma olan/açma olmayan) izletilmiş ve katılımcılardan gözlemleriyle ilgili bir anket doldurmalarını istenmiştir (Byrd, McGill ve ark., 2017). Yazarlar, iletişim ortaklarının, kendini açan konuşmacıları kekemeliklerini açmayanlara kıyasla daha arkadaş canlısı, kendine güvenli ve dışadönük bireyler olarak değerlendirme olasılıklarının yükseldiğini; kendini açmayan konuşmacıları ise kendini açanlara kıyasla daha düşmanca ve utangaç olarak değerlendirme olasılıklarının yükseldiğini bildirmiştir. Kendini açmanın kekemeliği olan yetişkinlerde ve çocuklarda olumlu dinleyici algılarını artırmak için değerli bir araç olduğu bu bulgularla desteklenmiştir. Bunun yanı sıra, olumlu algı yaratmada kendini açma ifadesinin niteliğinin de önemli olduğu ortaya koyulmuştur. Kendini açma ifade biçimleri arasındaki farkların araştırıldığı bir

çalışmada, katılımcılar (n = 338) altı olası video seçeneğinden birini (yani, bilgilendirici biçimde kendini açan yetişkin erkek, özür dileyerek kendini açan yetişkin erkek, kendini açmayan yetişkin erkek, bilgilendirici biçimde kendini açan yetişkin kadın, özür dileyerek kendini açan yetişkin kadın, kendini açmayan yetişkin kadın) izlemek üzere rastgele atanmış ve katılımcılardan videoları izledikten hemen sonra bir anket doldurmaları istenmiştir (Byrd, Croft ve ark., 2017). Kendini açmamaya kıyasla bilgilendirici kendini açmanın katılımcılar tarafından daha olumlu değerlendirildiği; özür dileyerek kendini açmanın kendini açmamaktan daha olumlu değerlendirilmediği gösterilmiştir. Bu bulgular, kendini açma stratejisinin kekemeliği olan yetişkinlerde olumlu dinleyici algısı olasılığını artırmak için bilgilendirici içeriğin önemini ortaya koymuştur.

Kendini açmanın, kekemeliği olan yetişkinler tarafından nasıl ve hangi bağlamlarda kullanıldığı ve DKT'lerin bu araçtan nasıl faydalandıkları da araştırılmıştır (McGill ve ark., 2018). Kendini açma esnasında kekemeliği olan 42 yetişkinin kullandığı ifadeler, bağlamlar ve 33 DKT'nin bu stratejinin kullanımını desteklemek için faydalandıkları araçlar McGill ve arkadaşları (2018) tarafından niteliksel tanımlayıcı anket araştırması ile incelenmiştir. Yazarlar, kekemeliği olan yetişkinlerin çoğunluğunun eğitici kendini açma ifadeleri kullanmayı tercih ettiğini, DKT'lerin danışanlarını eğitici kendini açma ifadeleri kullanma konusunda yönlendirdiklerini ve ifadeleri oluşturma uygulamalarında bireyselleştirilmiş yaklaşımları tercih ettiklerini göstermiştir. Literatürde Türkçe konuşan kekemeliği olan yetişkinlerin kullandığı kendini açma ifadeleri ve Türkiye'de çalışan DKT'lerin bu stratejiyi kullanmasıyla ilgili bilgiler ile ilgili sınırlı bilgi mevcuttur. Bu nedenle bu çalışma ile Türkçe konuşan 1) kekemeliği olan yetişkinler tarafından kekemelik ile ilgili kendini açmada kullanılan ifadeleri kelimesi kelimesine analiz etmek, 2) kekemeliği olan yetişkinlerin kendini açma ifadesi kullandıkları bağlamları belirlemek, 3) kekemeliği olan yetişkinlerde kekemeliğin yanı sıra kimliklerinin diğer yönlerini açma ve bu durumlarda kullandıkları ifade biçimlerini belirlemek ve 4) Türkiye'deki DKT'lerin kekemeliği olan yetişkin danışanlarıyla kendini açma ifadeleri geliştirmeye ilişkin yaklaşımlarını incelemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Web Tabanlı Anketler

Kekemeliği olan bireyler ve onlara terapi desteği

sağlayan DKT'ler tarafından kendini açma ifadelerinin Türkiye'de kullanımının araştırılabilmesi için kekemeliği olan yetişkinler ve kekemeliği olan yetişkinlere terapi hizmeti sağlayan DKT'ler araştırmaya dahil edilmiştir. Önceki araştırmalar ışığında, biri kekemeliği olan yetişkinler diğeri DKT'ler için olan iki web tabanlı kendini açma anketi oluşturulmuştur (McGill ve ark., 2018). Türkçe konuşan kekemeliği olan yetişkinlerin ve Türkiye'deki DKT'lerin kendini açma ifadelerinin araştırıldığı bu çalışmada önceki araştırmalarda kullanılan yöntem izlenmiştir (McGill ve ark., 2018). Bu anketler ve araştırma, Lokman Hekim Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından incelenerek etik olarak onaylanmıştır (Karar No: 2022164, Onay Tarihi: 15.11.2022). Araştırma duyuruları sosyal medya aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Kekemeliği Olan Yetişkin Anketi

Katılımcılar, yaşları 18–64 arasında değişen anadili Türkçe olan kekemeliği olan yetişkinlerdir. Kasım-Aralık 2022 tarihleri arasında anketi tamamlamak için 39 (24/15 = E/K) katılımcı gönüllü olmuştur. Anket öncelikle yaş, cinsiyet, eğitim, kekemelik başlangıç yaşı, nedenine ilişkin düşünceler ve eşlik eden fiziksel (ikincil) davranışların varlığına ilişkin demografik bilgilerin elde edildiği altı madde içerir. Ardından kekemelik ve diğer durumlarla ilgili kendini açma ifadesinin kullanımıyla ilgili açık uçlu ve kapalı uçlu toplam yedi sorudan oluşur. Birinci ve ikinci soru katılımcıların kekemeliklerini açmak için kullandıkları ifadeler; üçüncü soru etkileşim ortamını; dördüncü

soru etkileşim esnasında açıklama zamanlamasını; beşinci soru kekemelik harici kendini açma deneyimini; altıncı soru beşinci sorunun devamı niteliğinde açıklanan durumu; yedinci soru kekemelik harici durumların açıklanma biçimini ele almıştır. Kekemeliği olan yetişkin anketi Ek-1'de verilmiştir.

DKT Anketi

Çalışmaya katılan DKT'lerin yaşları 18–54 arasında değişmektedir ve anadilleri Türkçe'dir. Dil ve konuşma terapisi alanında çalışan ve kekemeliği olan yetişkin danışanları da olan 20 DKT (E/K = 6/14) çalışmaya katılmak için gönüllü olmuştur. Çalışmaya katılan DKT'lerin demografik bilgileri Tablo 1'de gösterilmiştir. Anket öncelikle yaş, cinsiyet, eğitim, istihdam, danışan takibini içeren demografik bilgilerin elde edildiği sekiz madde içerir. Ardından kekemelik ve diğer durumlarla ilgili kendini açma tekniğine ilişkin bilgi ve müdahalelerde kullanım durumlarına ilişkin bilgi toplamayı hedefleyen açık uçlu ve kapalı uçlu toplam beş sorudan oluşur. Birinci soru kendini açma ifadesinin kekemelik terapisinde kullanımı; ikinci soru kekemeliği olan danışanların kendini açmak için kullandığı ifadeler; üçüncü soru müdahalede kendini açma ifadesi geliştirme için müdahalede çalışma yapılma ve yapılmama durumu; dördüncü üçüncü sorunun devamı niteliğinde kullanılan yaklaşım; beşinci soru üç ve dördüncü sorunun devamı niteliğinde kendini açma ifadesi stratejisini neden müdahalelerinde kullanmaya uygun bulduklarına ilişkin bilgi elde etmeyi içerir. Dil ve konuşma terapistleri anketi Ek-2'de verilmiştir.

Tablo 1. Dil ve konuşma terapistleri eğitim ve istihdam bilgileri.

	Eğitim durumu			İstihdam edildiği kurum			
	Lisans	YL	Doktora	Hastane	ÖERM	Üniversite	ÖM
N	10	6	4	2	9	6	3

YL: Yüksek lisans, ÖERM: Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, ÖM: Özel Merkez, N: Kişi sayısı

Veri Kodlama, Analiz ve Güvenilirlik

Sıralama ve sınıflandırmayı kolaylaştırmak için anonim veriler elektronik Excel tablosuna yerleştirilmiştir. Tematik analiz verilerinin kodlanmasına yönelik literatür önerileri ışığında, kod isimlendirmelerinin/etiketlerinin oluşturularak ortak tema ve kategorilerin oluşturulması için veriler tekrarlı olarak gözden geçirilmiştir (Braun ve Clarke, 2006; Chi, 1997; Hill ve ark., 1997; Syed ve Nelson, 2015). İki yazar, kodlayıcı yanlılığını azaltmak için katılımcıların yanıtlarını kendilerini serbest bırakarak bağımsız olarak incelemişler ve önceden

tasarlanmış kategoriler olmadan kodlara ilişkin özgün etiketler yazmışlardır (Corbin ve Strauss, 2008). Ardından literatür incelemesiyle kodlar tekrar gözden geçirilmiştir. Bu kategoriler, katılımcıların kendini açma deneyimlerinin temel bileşenlerini yansıtmak amacıyla incelenerek ve tanımlanmıştır. Bir yanıtın birden fazla kod/kategori ile ilgili olduğunu düşünüyorsanız, yanıt başına birden çok kodlama yapılmıştır. Açık kodlamanın aşaması bağımsız olarak yürütülmüştür, sonrasında kod etiketleri ve yanıtlar birlikte incelenerek araştırmacılar arası anlaşmaya varılarak sınıflandırılmıştır. Veri daraltma

işleminin ardından uzlaşmaya varılamayan noktalar için kekemelik alanında araştırmalar yapan ve danışan takip eden araştırmaya dahil olmayan bir dil ve konuşma terapisti uzlaştırıcı rolü üstlenmiştir. İlk uzlaşma sağlanmasına destek olmuştur.

SONUÇLAR

Kekemeliği Olan Bireylerin Anket Sonuçları

Kekemeliği Olan Yetişkinlerin Kendini Açma İfadesi Türü

“Kekemeliğinizi başka insanlara açıklamanız gerektiğinde ne şekilde açıklarsınız?” açık uçlu

sorusunu 39 katılımcı cevaplamıştır. Bir cevap ilgisiz olduğu gerekçesiyle kodlanmamış ve analiz dışı bırakılmıştır. Otuz sekiz veri analiz edilerek beş kod oluşturulmuştur. Kodlar; doğrudan, bilgilendirici, esprili, suçluluk, dinleyiciden sabırlı olmasını isteme olarak belirlenmiştir. Bu kodlar daha sonra: dinleyiciden sabırlı olmasını isteme, eğitici ve doğrudan olmak üzere üç kategoriye indirgenmiştir. Tablo 2’de “Kekemeliğinizi başka insanlara açıklamanız gerektiğinde ne şekilde açıklarsınız?” sorusunun incelenmesinde oluşturulan kodlar, kodların tanımları ve örnekler verilmiştir

Tablo 2. “Kekemeliğinizi başka insanlara açıklamanız gerektiğinde ne şekilde açıklarsınız?” sorusuna ilişkin örnek cevaplar.

Kod	Tanım	Örnek
Dinleyiciden olmasını isteme	sabırlı Dinleyiciden kekemeliğinden dolayı onu dinlemesi ve kelimelerini, cümlelerini tamamlaması adına sabırlı olmasını isteme ile ilgili birtakım cevapları içerir.	“Konuşurken duraksamalarım olabilir beni sakince ve sabırlı bir şekilde dinlersen çok sevinirim, konuşmamı bitirmem konusunda senden sabırlı olmanı istiyorum.”
Eğitici	Konuşma sırasında kekemeliği olan kişinin kekemelik ile ilgili, türü/şiddeti veya nedeni ve kullandığı stratejiler ile ilgili verilen bilgileri içerir.	“Benim kekemeliğim var bu bir acıcılık problemi, bezen kelimeyi söylerken sanki blok varmış gibi sesim çıkmayabilir.”
Doğrudan	Kekemelik hakkında herhangi bir bilgi ve karşı taraftan sabırlı olmasını isteme gibi ifadeler barındırmayan cevapları içerir.	“Ben kekemeyim.” “Benim kekemeliğim var.”

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$; EP=Erken Prematüre; GP: Geç Prematüre; M: Matür

Yukarıda belirtilen tanımlara göre incelendiğinde değerlendirmeye alınan 38 katılımcının %71,05’i (n = 27) doğrudan ifadeler kullandığını, %21,05’i (n = 8) eğitici ifadeler kullandığını, %7,9’u (n = 3) dinleyiciden sabırlı olmasını isteme ifadesi kullandığını bildirmiştir. Cinsiyete göre incelendiğinde kadınların %68,75’i (n = 11) doğrudan, %25’i (n = 4) eğitici, %6,25’i (n = 1) sabırlı olmasını isteme ifadelerini kullandığını bildirmiştir. Erkeklerin %72,7’si (n = 16) doğrudan, %18,2’si (n = 4) eğitici, %9,1’i (n = 2) sabırlı olmasını isteme ifadesi kullandığını bildirmiştir.

Çoktan Seçmeli Kendini Açma

“Kekemeliğinizi açıklamak için kullandığınız en uygun ifadeyi seçiniz.” Katılımcıların %53,9’u (n = 21) “Benim adım _____ ve ben kekeleyen biriyim.” cevabını; %28,2’si (n = 11) “Benim adım _____ ve kekeleyorum. Lütfen biraz sabredin çünkü konuşmak bazen benim için zor.” cevabını; %17,9’u (n = 7) “Benim adım _____ ve kekeleyorum. Ben konuşurken sesleri ve heceleri tekrar ettiğimi veya uzattığımı duyabilirsiniz. Anlamadığınız söylediğim bir şey varsa, lütfen bana bildirin, tekrar söylemekten

memnuniyet duyarım.” cevabını vermiştir.

Kendini Açma Bağlamları

“Ne tür etkileşimlerde kendini açıklama ifadesi kullanırsınız?” sorusu için katılımcılara birden fazla yanıt seçeneği verilmiştir. Cevaplayan 39 katılımcıdan birinin cevabı ilgisiz olarak kaydedilerek analiz dışı bırakılmıştır. Otuz sekiz cevap üzerinden yapılan analize göre katılımcıların %63,2’si (n = 24) iş görüşmesi yaparken kendilerini açıkladığını; %18,4’ü (n = 7) yeni birisi ile tanışırken kendilerini açıkladığını; %18,4’ü bir kasiyer ile konuşurken, okul ya da işte yapılacak bir proje için bir grup iş ya da okul arkadaşı ile görüşürken ve telefonda konuşurken kendilerini açıkladıklarını bildirmiştir.

Katılımcılara ayrıca “Bu etkileşimler sırasında genellikle ne zaman kekemeliğinizi açıkladınız?” sorusuna birden fazla yanıt seçme seçeneği de verilmiştir. Otuz dokuz katılımcının analiz sonuçlarına göre; katılımcıların %46,2’si (n = 18) etkileşimin başında; %33,3’ü (n = 13) etkileşimin ortasında; %5,1’i (n = 2) etkileşimin sonunda; %15,4’ü (n = 6) bazen etkileşim başında bazen ortasında açıkladığını, iletişim ortağına göre

değiştiğini bildirmiştir. Cinsiyete göre incelendiğinde, kadınların %69,2'si (n = 9) bir etkileşimin başında, %30,8'i (n = 4) etkileşimin ortasında açıklama yaptığını bildirirken erkeklerin %34,6'sı (n = 9) etkileşimin başında, %34,6'sı (n = 9) ortasında, %23,1'i (n = 6) etkileşime girdikten bir süre sonra, %7,7'si (n = 2) etkileşimin sonunda kendini açıkladığını bildirmiştir.

Kimliğin Diğer Yönlerini Açma

“(Kekemelik hariç) başkaları tarafından kabul edilmeyebileceğini düşündüğünüz bir yönünüzü açıklamak zorunda kalma deneyiminiz oldu mu?” sorusuna yanıt veren 39 katılımcıdan %43,6'sı (n = 17) bu soruya “hayır”, %41 (n = 16)'i katılımcı “evet,” katılımcıların %15,4'ü (n = 6) “emin değilim” yanıtını vermiştir. Bu karşın emin değilim cevabı veren altı katılımcının tamamı bir sonraki soruya cevap vererek kekemelik dışındaki durumlarını açıkladıklarını ifade eden soruyu yanıtlamıştır.

“Aşağıdakilerden hangisini açıkladınız?” sorusuna yirmi iki katılımcı yanıt vermiştir. Katılımcıların %54,5'i (n = 12) yetersiz olduğunu düşündüğüm bir konuyu açıkladığını, %27,3'ü (n = 6) herhangi bir ruhsal/ psikolojik problemin varlığını açıkladığını ve katılımcıların %18,2'si (n = 4) bir aile

üyesinin kaybını açıkladığını bildirmiştir.

“Kimliğinizin bu yönlerini tipik olarak nasıl açıklarsınız?” sorusuna daha önce kimliğinin başka bir yönünü açtığını belirten 22 katılımcının %59'u (n = 13) doğrudan, %27,2'si (n = 6) şaka ile karışık ifadeler kullandığını ve %13,6'sı (n = 3) başka bir durumu neden göstererek açıkladığını bildirmiştir.

DKT Anket Sonuçları

DKT'lerin Kendini Açma İfadesi Türü

“Kekemeliği olan bireyler kekemeliklerini açıklarken ne tür ifadeler kullanıyor?” şeklindeki açık uçlu soru için, 19 DKT yanıt vermiştir. On dokuz yanıt incelenerek altı kod kategorisi oluşturulmuştur. Bu altı kod şunlardır; eğitici, dinleyiciden sabırlı olmasını isteme, durumsal, doğrudan, olumlu iletişim için ipuçları sağlama, kendini yansıtırma ve gönüllü/istemli kekemelik. Bu altı kod üç koda indirgenmiştir; eğitici, doğrudan, bireyselleştirilmiş. Tablo 3'te “Kekemeliği olan bireyler kekemeliklerini açıklarken ne tür ifadeler kullanıyor?” sorusunun incelenmesinde oluşturulan kodlar, tanımları ve örnekler verilmiştir. DKT'lerin %52,6'sı (n = 10) danışanlarının doğrudan, %36,9'u (n = 7) eğitici, %10,5'i (n = 2) bireyselleştirilmiş kendini açma ifadeleri kullandığını bildirmiştir.

Tablo 3. “Kekemeliği olan bireyler kekemeliklerini açıklarken ne tür ifadeler kullanıyor?” sorusuna ilişkin örnek cevaplar.

Kavram	Tanım	Örnek
Eğitici	Verilen yanıtlar kekemeliği olan birey tarafından kullanılan kekemelik veya stratejiler hakkında bilgi sağlayan anahtar kelimeleri ve ifadeleri içerir.	“Bazen inişli çıkışlı kelimelerim var.”
Doğrudan	Verilen yanıtlar, kekemelik hakkında bilgi içermeyen ya da kekemelik için özür dilemeyen, basit ifadeler içerir.	“Ben kekeleyen biriyim.” “Ben kekeliyorum.”
Bireyselleştirilmiş	DKT'ler belirli ifade örnekleri sağlamamıştır, verilen yanıtlar kekemeliği olan bireylerin kendini açıklama ifadelerini duruma bağlı olarak bireyselleştirdiğine atıfta bulunan cevapları içerir.	“Kendilerini rahat hissettiren bir ifade üretirler.”

Kendini Açma İfadesi Geliştirme

“Terapilerinizde, kekemeliği olan danışanlarınıza, kendini açıklama için ifade geliştirmelerinde nasıl yardımcı olursunuz?” açık uçlu sorusuna 20 DKT cevap vermiştir. Yanıtlar incelenerek yedi kod kategorisi oluşturulmuştur; rahatlık, hazır olma, beyin fırtınası, kontrol ve sahiplenme, uygulama, durumsal ve kaynak gösterme. Kodlar sonrasında dört koda indirgenmiştir; uygulama, beyin fırtınası, hazır olma, kaynak gösterme. Uygulama kodu altına klinikte

farklı durumları rol yapma egzersizi ile canlandırma ve klinik dışında gerçek durumlarda pratik yapma, form kullanımı veya kendini açma ifadelerinin uygulanmasını içeriyordu. Örneğin; “Farklı bağlamlarda farklı açıklama beyanları uygulamak.” Beyin fırtınası yapma kodu altına, terapist ve danışan arasında kendini açma ifadelerinin kullanımı için beyin fırtınası yaptıklarına ilişkin cevaplar dahil edilmiştir. Örneğin; “Dinleyicilerinin kendileri ve kekemelikleri hakkında bilmek istedikleri bilgiler hakkında beyin fırtınası yaparım.” Hazır olma kodu

altına kekemeliği olan bireyin kendini açıklama beyanını kullanmaya hazır olup olmadığını dikkate alan yaklaşımlar dahil edilmiştir. Örneğin; “Bireyin kekemeliği konusundaki farkındalığının ve konuşma becerisinin farkında olmama yardımcı olacak bir tutum değerlendirmesiyle başlıyorum.” Kaynak gösterme kodu altına DKT'lerin hikayeler paylaşması veya kendini açma ifadelerini başarılı bir şekilde kullanmış danışanlarını tanıtmaları ve kekemelikte kendini açma ile ilgili içerikler paylaşması dahil edilmiştir. Örneğin; “Genellikle diğer danışanlarımın kendilerini nasıl açıkladıkları ile ilgili hikayeler paylaşırım ve bireyin kendisi için doğru olanı seçmesine izin veririm.” DKT'lerin %40'ı (n = 8) beyin fırtınası, %30'u (n = 6) uygulama, %15'i (n = 3) hazır olma ve %15'i (n = 3) kaynak gösterme kodu altında değerlendirilen yaklaşımlardan yararlandığını bildirmiştir.

Müdahalede Kendini Açmanın Kullanımı

“Terapilerinizde kendini açıklama ifadesinin kullanımını neden uygulanabilir buluyorsunuz?” sorusunu 20 DKT yanıtlamış ancak yanıtların ikisi ilgisiz olarak kodlanmıştır. On sekiz veri için başlangıçta sekiz kod oluşturulmuştur; Konuşmayı rahat hale getirme, baskıyı hafifletme, kaygı ve korkuyu azaltma, güven oluşturma, kendini güçlendirme, beceri genelleştirme, duyarsızlaştırma, iletişim geliştirme. Kodlar daha sonra üçe indirgenmiştir; kendini güçlendirme, korku ve kaygıyı azaltma, kaçınma davranışlarını azaltma. DKT'lerin %50'si (n = 9) kendini açmanın, kekemeliği olan bireyler üzerinde kaygı ve korkuyu azalttığı için uygulanabilir olduğunu, %33,3'ü (n = 6) kendini güçlendirmeye yardımcı olduğu için uygulanabilir olduğunu ve %16,7'si (n = 3) kaçınma davranışlarını azalttığı için uygulanabilir olduğunu bildirmiştir.

TARTIŞMA

Bu niteliksel tanımlayıcı çalışmaya kekemeliği olan 39 yetişkin ve kekemeliği olan yetişkinler ile çalışan 20 DKT katılmıştır. Bu çalışmanın amaçları, kekemeliği olan yetişkinlerin kekemelikleri ile ilgili kendilerini açmak için kullandıkları ifadelerini incelemek, kekemeliklerini ne zaman, hangi bağlamlarda, nasıl açıkladıklarını ve açıkladıkları diğer durumlarını belirlemek ve DKT'lerin kekemeliği olan yetişkin danışanları ile müdahalede kendini açma ifadelerini oluşturmada kullandıkları yaklaşımları tanımlamaktır. Aşağıda bulgular ve yaygın kliniksel etkileri detaylarıyla tartışılmıştır.

Kekemeliği Olan Yetişkinlerin Kendini Açma İfadeleri
Kekemeliği olan yetişkinlerin çoğunluğunun

(%71,05) doğrudan kendini açma ifadeleri kullandığı gözlenmiştir. Önceki araştırmalar, kekemeliği olan yetişkinlerin en çok doğrudan veya eğitici ifadeler ile kendini açıkladığını göstermiştir (McGill ve ark., 2018). Bunun yanı sıra araştırmalar, dinleyici algılarının en olumlu bilgilendirici kendini açma ifadelerinden etkilendiğini göstermiştir (Byrd, McGill ve ar., 2017). Bu çalışmada aynı zamanda kekemeliği olan bireylerin kimliklerinin diğer yönleri ile ilgili açıklama yaparken de literatür ile uyumlu olarak, doğrudan ifadelerin kullanılma eğiliminin daha yüksek olduğu gözlenmiştir (McGill ve ark., 2018). Ancak bu araştırma, katılımcıların neden doğrudan ifadeleri kullanmayı tercih ettiklerini ortaya koymamaktadır. Bu kendini açıklama ifadelerinin tercih edilmesi, dinleyicilerde gözlenen etkilerden kaynaklı olabileceği gibi kişilerle ilişkili üretim rahatlığı benzeri bireysel nedenlerden de kaynaklanıyor olabilir. Gelecek çalışmalarla kekemeliği olan yetişkinlerin kekemeliklerini açıklamak için kullandıkları yöntemleri neden tercih ettikleri araştırılabilir.

Açık uçlu cevaplarda katılımcıların çoğunluğu doğrudan (%71,05), daha az bir kesimi eğitici (%21,05) ve sabırlı olmayı isteme (%7,9) ifadeleri kullandıklarını belirtirken, çoktan seçmeli soruda katılımcıların kullandıkları ifadeler ile özdeşleştirdikleri cevap kategorilerinde değişim gözlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu yine doğrudan ifadeler kullandıklarına ilişkin cevap vermiş (%53,9) olmakla birlikte oranda azalma gözlenmiştir. Çoktan seçmeli sorularda açık uçlu sorulara oranla sabırlı olmayı isteme yanıtını işaretleyen katılımcı sayısında artış gözlenmiştir. Önceki çalışmalarda katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar ile çoktan seçmeli sorularda verdikleri yanıtlar arasında farklılık gözlemiştir (McGill ve ark., 2018). Katılımcıların çoktan seçmeli soruları okuduklarında kendilerine daha uygun olduğunu hissettikleri maddeyi seçmelerine rağmen açık uçlu sorulara daha gerçekçi yanıtlar verildiği belirtilir (Zaller ve Feldman, 1992). Katılımcılar açık uçlu sorulara farklı yanıt vermiş olmalarına rağmen çoktan seçmeli soruları okuduklarında sabırlı olmayı isteme ifadesini kendilerine uygun hissetmiş olabilirler. Açık uçlu ve kapalı uçlu yanıtlara verilen kendini açma ifadesi türleri yüzdeleri arasındaki farkın bundan kaynaklandığı yorumu yapılabilir.

Katılımcıların çoğunluğu iş görüşmelerinde ve yeni arkadaşlarla tanışırken kendilerini açıkladıklarını bildirmiştir, bu bulgular literatürdeki bulgular ile de uyumludur (McGill ve ark., 2018). Bu bulgular, kendini açmayı çeşitli sosyal etkileşimlerde fayda ve

sonuçlar ile ilişkilendiren Kendini Açma Kararı Modeli (Disclosure Decision Model) çerçevesinde incelendiğinde katılımcıların, yüksek sosyal riskler taşıyan ve yüksek sosyal ödül olasılığı olan durumlarda kendini açma olasılığının artması ile açıklanabilir (Omarzu, 2000). Bu çalışmada da katılımcılar yine literatürle uyumlu olarak kendilerini genellikle etkileşimin başında açtıklarını belirtmiştir (McGill ve ark., 2018). Önceki araştırmalar etkileşimin başında kekeleyişini açıklayan kişilerin sonunda açıklayanlara kıyasla dinleyiciler tarafından olumlu değerlendirilme olasılıklarının yükseldiğini göstermiştir (Healey ve ark., 2007). Bulgular kekeleyiş olan yetişkinlerin, etkileşimde en olumlu dinleyici tepkilerini alacakları zaman kendini açma eğiliminde olduklarını desteklemektedir. İnsanlar olumlu benlik algılarını koruma ve sürdürme eğilimi ile iletişimin sözlü ve sözsüz bileşenlerinde iletişim partnerine göre düzenleme yapma eğilimi gösterirler. Bunu sağlayabilmek için bireylerin sosyal iletişim becerilerinin artmış kendine odaklı dikkat gibi durumlar ile kesintiye uğramamasının önemli olduğu düşünülmektedir. Gelecek araştırmalarla kendini açma ifadesi kullanımından fayda sağladığını ve sağlamadığını belirten bireylerin sosyal iletişim becerilerinin özel yönleri araştırılabilir.

DKT Anketi

DKT anket bulguları, DKT'lerin danışanlarıyla kendini açma stratejisine nasıl yaklaştıkları, danışanlarının ne tür kendini açma ifadeleri kullandığı ve DKT'lerin kendini açma uygulamasının kekeleyiş terapisiyle bağlantısı hakkında düşüncelerine ilişkin bilgiler sağlamıştır. DKT'ler danışanlarının genellikle doğrudan kendini açma ifadelerini tercih ettiğini belirtmiştir. Danışanları ile kendini açma ifadesi oluşturma çalışmalarında iletişim bağlamı ve ortağına göre ifadeleri kişiselleştirdiklerini bildirmişlerdir. Bu bulgu, kekeleyiş olan yetişkinlerin çoğunluğunun doğrudan ifadeler kullandığını gösteren kodlama bulguları ile desteklenmektedir. DKT'lerin belirttiği kendini açma ifadelerini oluşturmada danışanlarının bireysel özelliklerini göz önünde bulundurma uygulamaları, danışanı merkeze alan bireyselleştirilmiş klinik uygulamalar ile uyumludur (American Speech-Language-Hearing Association, ASHA, 2004). Kendini açma ifadelerinin geliştirilmesinde DKT'lerin çoğu beyin fırtınası yaptıklarını belirtmiştir, bu uygulama, klinik uygulama önerilerinden olan danışanın tercih ve ihtiyaçlarına duyarlı kanıta dayalı uygulama prensipleri ile uyumludur (ASHA, 2004). DKT'ler kendini açmayı, kekeleyiş olan yetişkinlerin kaygı ve korkularını

azalttığını, onlara kekeleyişin kontrol/benimseme gücü kazandırdığı ve kaçınma davranışlarını azalttığı için uygulamalarında kullandıklarını bildirmiştir. Kaygı, korku duygularını ve kaçınma davranışını azaltma ve kekeleyiş benimseme, kekeleyişin yönetimi üzerinde güç sahibi olma sonuçları bazı kekeleyiş olan yetişkinlerin terapilerinde terapinin hedeflerinden olabilir (Riper, 1973). DKT'lerin kaygı, korku duygularını ve kaçınma davranışını azaltma ve kekeleyişe duyarsızlaşma benzeri hedeflere ulaşmak amacıyla kendini açma uygulamasından faydalanıp faydalanmadıkları ve bu bağlamdaki etkilerine yönelik görüşlerinin araştırılması gelecek çalışmalara konu olabilir.

Örnekleme büyüklüğü bu çalışmanın sınırlılıklarındandır. Örnekleme büyüklüğünün sınırlılığı çalışma bulgularının kekeleyiş olan yetişkinlere ve Türkiye'de çalışan DKT'lere genellenmesini güçleştirmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular ışığında gelecek çalışmalarda daha büyük örneklemelere ulaşılmasına uygun araştırma tasarımları ile çalışmalar yapılabilir.

Bu niteliksel araştırma ile kekeleyiş olan yetişkinlerin kendilerini açmak için kullandıkları ifadelerin biçimini, zamanını, bağlamlarını, diğer durumlardaki kendini açma biçimlerini ve DKT'lerin kekeleyiş olan yetişkinlerde müdahalede kendini açma uygulamalarında kullandıkları yaklaşımları ve bu uygulamaya ilişkin düşüncelerini incelenmiştir. Bulgular birlikte incelendiğinde kekeleyiş olan yetişkinlerin kendini açma ifadelerini etkileşimde en olumlu tepkileri alacakları bağlam ve zamanlarda kullanma eğiliminde olduklarını gözlenirken, kullanılan ifadenin en olumlu etkileri yarattığı belirtilen bilgilendirici açıklamadan çok doğrudan içerikte olması dikkat çekicidir. Bunda katılımcıların kendini açmayı daha fazla tercih ettiklerini bildirdikleri bağlamların ve derinliğin, yani kişilerarası ilişkilerdeki samimiyet ve kendini açma motivasyonunun, etkisi gelecek araştırmalara konu olabilir (Omarzu, 2000). Katılımcı DKT'lerin, ASHA'nın 2004 yılında yayınlanan, klinik uygulama önerileri ile uyumlu, danışanların bireysel ihtiyaçlarına özenli ve bilgiye dayalı uygulamalar yaptıkları desteklenmiş ve kendini açma uygulamalarını, yetişkin kekeleyiş terapi hedeflerinden olabilen, kaygı, korku ve kaçınmaları azaltma ve kekeleyiş benimseme çıktılarını sağlayan uygulamalar olarak algıladıklarını bildirdikleri gözlenmiştir (ASHA, 2004). DKT'lerin kekeleyiş terapilerindeki hedeflere ulaşmak için kendini açma uygulamalarının kullanımı gelecek araştırmalara konu olabilir. Kendini açma uygulaması, bireylerin iletişim partnerinin tahmin

yürütmesinden ziyade karşısındaki bireyin durumu ve ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olmasını kolaylaştırabildiği için iletişim ortaklarının uygun davranışı sergileme konusundaki olasılıkları arttırmaya yardımcı olan bir uygulama olmasıyla sadece kekemelik değil, dil ve konuşma terapisinin diğer alanlarında ve sağlık alanlarında kullanıma ve gelecek araştırmalara açıktır.

Etik Onay

Bu çalışma için Lokman Hekim Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan etik kurul onayı alındı (Karar No. 2022/182).

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmayı planlama: AİM, İK, Değerlendirmelerin katılımcılara uygulanması: AİM, İK Değerlendirme sonuçlarının toplanması, yorumlanması: AİM, İK, Makale yazımı ve ilgili dergiye gönderme: AİM, İK.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çıkar çatışması yoktur.

Destek/Teşekkür

Yoktur.

Kaynaklar

- Ambrose, N. G., Yairi, E., Loucks, T. M., Seery, C. H., & Throneburg, R. (2015). Relation of motor, linguistic and temperament factors in epidemiologic subtypes of persistent and recovered stuttering: initial findings. *J Fluency Disord*, 45, 12–26. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2015.05.004>
- American Speech-Language-Hearing Association. (2004). Preferred practice patterns for the profession of speech-language pathology. [Preferred Practice Patterns].
- Blood, G. W., Blood, I. M., Tellis, G. M., & Gabel, R. M. (2003). A preliminary study of self-esteem, stigma, and disclosure in adolescents who stutter. *J Fluency Disord*, 28(2), 143–159. [https://doi.org/10.1016/S0094-730X\(03\)00010-X](https://doi.org/10.1016/S0094-730X(03)00010-X)
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qual Res Psychol*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Byrd, C. T., Croft, R., Gkalitsiou, Z., & Hampton, E. (2017). Clinical utility of self-disclosure for adults who stutter: apologetic versus informative statements. *J Fluency Disord*, 54, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2017.09.001>
- Byrd, C. T., McGill, M., Gkalitsiou, Z., & Cappellini, C. (2017). The effects of self-disclosure on male and female perceptions of individuals who stutter. *Am J Speech Lang Pathol*, 26(1), 69–80. https://doi.org/10.1044/2016_AJSLP-15-0164
- Chi, M. T. H. (1997). Quantifying qualitative analyses of verbal data: a practical guide. *J Learn Sci*, 6(3), 271–315. https://doi.org/10.1207/s15327809jls0603_1
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research (3rd ed.): Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Sage Publications, Inc.
- Healey, E. C., Gabel, R. M., Daniels, D. E., & Kawai, N. (2007). The effects of self-disclosure and non self-disclosure of stuttering on listeners' perceptions of a person who stutters. *J Fluency Disord*, 32(1), 51–69. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2006.12.003>
- Hill, C. E., Thompson, B. J., & Williams, E. N. (1997). A guide to conducting consensual qualitative research. *Couns Psychol*, 25(4), 517–572. <https://doi.org/10.1177/0011000097254001>
- Hollister, J., Van Horne, A. O., & Zebrowski, P. (2017). The relationship between grammatical development and disfluencies in preschool children who stutter and those who recover. *Am J Speech Lang Pathol*, 26(1), 44–56. https://doi.org/10.1044/2016_AJSLP-15-0022
- Jones, R. M., Conture, E. G., & Walden, T. A. (2014). Emotional reactivity and regulation associated with fluent and stuttered utterances of preschool-age children who stutter. *J Commun Disord*, 48, 38–51. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2014.02.001>
- Kara, İ., & Karamete, A. (2023). Comparison of self-reported peer-bullying victimization in-school period of adults who do and do not stutter: a retrospective survey study. *Türkiye Klinikleri J Health Sci*, 8(1), 22–8. <https://doi.org/10.5336/healthsci.2022-92418>
- McGill, M., Siegel, J., Nguyen, D., & Rodriguez, S. (2018). Self-report of self-disclosure statements for stuttering. *J Fluency Disord*, 58, 22–34. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2018.09.004>
- Nil, L. F. De, & Brutten, G. J. (1991). Speech-associated attitudes of stuttering and nonstuttering children. *J Speech Lang Hear Res*, 34(1), 60–66. <https://doi.org/10.1044/jshr.3401.60>
- Omarzu, J. (2000). A Disclosure Decision Model: determining how and when individuals will self-disclose. *Pers Soc Psychol Rev*, 4(2), 174–185. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0402_05
- Özdemir, R. S., St. Louis, K. O., & Topbaş, S. (2011). Stuttering attitudes among Turkish family generations and neighbors from representative samples. *J Fluency Disord*, 36(4), 318–333. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2011.07.002>
- Riper, V. C. (1973). *The treatment of stuttering*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Syed, M., & Nelson, S. C. (2015). Guidelines for establishing reliability when coding narrative data. *Emerg Adulthood*, 3(6), 375–387. <https://doi.org/10.1177/2167696815587648>
- Usler, E., Smith, A., & Weber, C. (2017). A lag in speech motor coordination during sentence production is associated with stuttering persistence in young children. *J Speech Lang Hear Res*, 60(1), 51–61. https://doi.org/10.1044/2016_JSLHR-S-15-0367
- Watson, J. B., Byrd, C. T., & Carlo, E. J. (2011). Effects of length, complexity, and grammatical correctness on stuttering in Spanish-speaking preschool children. *Am J Speech Lang Pathol*, 20(3), 209–220. [https://doi.org/10.1044/1058-0360\(2011/10-0019\)](https://doi.org/10.1044/1058-0360(2011/10-0019))
- Zaller, J., & Feldman, S. (1992). A simple theory of the survey response: answering questions versus revealing preferences. *Am J Pol Sci*, 36, 579–616. <https://doi.org/10.2307/2111583>